

عضو هیات علمی دانشگاه تهران در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

نباید منتظر فرصت اجباری تحریم بمانیم

سود واردات مانع حرکت به سمت تولید داخلی شده است

برجام است. در دوره خودش نمی‌توان این دستاورد را بی ارزش کرد؛ این کم‌انصافی نسبت به تلاش وزارت امور خارجه است.»

وی ادامه داد: «البته نمی‌توان کتمان کرد که دولت نگاه بسیار خوش‌بینانه‌ای به عاقبت برجام داشت. این در حالی بود که ترامپ تهدیدات خود مبنی بر خروج از برجام را از زمان کاندیداتوری شروع کرده بود و حتی اقداماتی را نیز در این راستا انجام داد؛ اما دولت به انتظار تصمیم ترامپ نشست و بالاخره خروج آمریکا اتفاق افتاد.» وی تصریح کرد: «دولت بعد از این نیز به ماندن اروپا در برجام امیدوار است. حتی اگر قرار است این اتفاق بیفتد به سادگی رخ نخواهد داد، اروپا نمی‌تواند این قضیه را طولانی می‌کند؛ مگر این وسط یک اتفاقی بیفتد. می‌گویند از این ستون به آن ستون فرج است و ما فقط باید به دنبال یک اتفاق غیرمنتظره باشیم تا بتواند این معادلات را بهم بزند. اروپاییان فکر می‌کنند ما با برجام مقداری از پول هایمان را پس گرفتیم و خود را تقویت کردیم و الان نیز ابراز می‌کنیم خروج آمریکا از برجام اشکالی ندارد.» وی تاکید کرد: «اینکه می‌گوییم با این اتفاق مشکلی پیش نمی‌آید، درست نیست و همین الان نیز آثار بد آن نمایان شده است. این مشکلات را باید با مذاکره حل کرد و این قسمت سیاسی ماجراست. از نظر اقتصادی باید بگوییم کسی نمی‌تواند ثابت کند که تحریم برای یک کشور خوب است و ضرری ندارد.»

«مافیای واردات به وزارت صنعت نفوذ کرده است

با اینکه ایران تحریم شونده‌ترین کشور تاریخ است، ولی به نظر می‌رسد هیچ‌وقت به‌صورت جدی در پی مقابله با تحریم‌ها نبوده‌ایم. دستگاه‌های مختلفی در این زمینه مقصرند و حتی می‌توانستیم یک مرکز مقابله با تحریم را در کشور به وجود بیاوریم. بغزیان در این باره معتقد است: «به نظر من بخش بازرگانی کشور خیلی در این قضیه نقش دارد؛ سود در واردات است و آنها واردات را دوست دارند، در نتیجه هیچ‌وقت نیامده‌اند در بخش‌های مورد تهدید تحریم، تولید داخل را تقویت کنند. یعنی ما نمی‌توانیم یک مانیتور تولید کنیم تا نیاز به واردات نداشته باشیم؟ نمی‌توانیم یک خودروی خوب تولید کنیم تا برای یک قطعه آن لنگ نمانیم؟» وی ادامه داد: «اینها نشان می‌دهد اراده‌ای وجود ندارد و باید سود در بخش واردات باقی بماند. ما نباید این قدر آسیب‌پذیر باشیم ولی متأسفانه هیچ اراده و جدیتی در این موضوع وجود ندارد. به نظر من مافیای واردات در قسمت بازرگانی وزارت صنعت، معدن و تجارت رخنه و صنعت را دچار مشکل کرده‌اند. عضو هیات علمی دانشگاه تاکید کرد: «البته باید توجه داشت که تحریم‌ها یک فرصت اجباری ایجاد می‌کنند. یعنی حتماً باید تحریم شویم تا به یک تصمیم برسیم؟ حجم زیادی تقاضا در بازار لوازم التحریر و کاغذ داریم و با این حال کاغذ خام را وارد کنیم و اینجا فقط برش می‌دهیم. به تک‌تک

خروج آمریکا از برجام گمانه‌زنی‌های بسیاری را درباره اتفاقات بعد از آن برای اقتصاد ما به‌همراه داشته است. برخی‌ها دامنه این اتفاقات را به واردات کالاها ی اساسی نیز می‌کشاند و از طرف دیگر برخی معتقدند با برجام نیز گشایش زیادی در شرایط اقتصادی رخ نداد و خروج آمریکا نمی‌تواند ضربه کاری به کشور وارد کند. از مهم‌ترین سوالاتی که در این رابطه وجود دارد که حتی رهبر معظم انقلاب نیز بر آن تاکید داشتند، باز ماندن راه‌های تبادلات بانکی است.

آلبرت بغزیان، اقتصاددان و عضو هیات علمی دانشگاه تهران در این رابطه به «فرهیختگان» می‌گوید: «اگر سوئیفت را قطع کنند و نگذارند پول وارد کشور شود، در این صورت افرادی هستند که راه‌های دور زدن را پیدا می‌کنند. البته آمریکایی‌ها به دنبال این هستند که این راه‌ها و همه منافذ ممکن را ببندند.» وی ادامه داد: «اگر قرار باشد با تحریم به ما فشار بیاورند یعنی اینکه بازم پول فروش نفت خارج از کشور می‌ماند و نمی‌توانیم آن را به چرخه اقتصاد وارد کنیم. اینکه چگونه نفت بفروشیم را باید برای اروپاییان شرط بگذاریم و از آنها تضمین بگیریم. اگر تضمین نکنند عملاً هیچ اتفاق مثبتی نمی‌افتد.»

«کشورهای اروپایی قابل اعتماد نیستند

بغزیان در پاسخ به این سوال که آیا اروپا می‌تواند به ما تضمین بدهد و منافع ما را از برجام تأمین کند، می‌گوید: «اروپاییان نمی‌توانند تضمین‌های لازم را به ما ارائه کنند. اروپا در گذشته نیز نشان داده که نهایتاً خودش را عقب می‌کشد و عملی به نفع ما انجام نخواهد داد. به کشورهای اروپایی و حتی روسیه نمی‌توان اعتماد کرد، چون به شدت تحت فشار آمریکا هستند.» وی افزود: «توجه کنید که اروپا هیچ‌وقت به‌خاطر ۲۰ میلیارد دلار مبادله با ایران، تجارت خودش را تخریب نمی‌کند. به هر حال این چیزی است که آنها باید در باره آن تصمیم بگیرند، ولی من بعید می‌دانم که بتوانند کار خاصی انجام دهند.»

«دولت بیش از حد به برجام خوش‌بین بود

دولت‌یازدهم و به تبع آن دولت دوازدهم روی برجام حساب ویژه‌ای باز کرده و با اینکه از روز اول احتمال لغوش بود تمام برنامه‌های اقتصادی را به آن تکیه داده بودند. البته باید اذعان داشت که پس از برجام موفقیت‌هایی نیز به دست آمد. در این باره می‌توان به افزایش فروش نفت و آمدن برخی شرکت‌های بزرگ به ایران اشاره کرد. البته در حال حاضر این موفقیت‌ها در هاله‌ای از ابهام قرار گرفته‌اند. شرکت‌های خارجی یکی پس از دیگری کشور را ترک می‌کنند و فروش نفت نیز احتمالاً با مشکلاتی مواجه شود. بغزیان درباره اتکای بیش از حد دولت به برجام می‌گوید: «مسئله بالاترین دستاورد دولت و آقای ظریف که همچنان نیز هست و از آن خارج نشده‌اند،

انعکاس

تحلیلی بر وضعیت

بازار ارز

باید بخش قابل توجهی از انتقالات ارزی را به کشورهای همسو مانند روسیه، چین، عمان و... منتقل کنیم.

۲- انعقاد پیمان‌های پولی با طرف‌های تجاری

در فرآیند اجرای پیمان ضروری است از استفاده از «ریال» برای افتتاح حساب‌ها یا تسویه و نیز از پیام‌رسان‌های متمرکز مانند سوئیفت اجتناب شود.

۳- طراحی پیام‌رسان مالی غیرمتمرکز به‌عنوان جایگزین پیام‌رسان‌های مالی متمرکز مانند سوئیفت

برای کاهش وزارت خزانه‌داری آمریکا بر تراکنش‌های بانکی ضرورت دارد از سامانه‌های موازی سوئیفت استفاده کنیم.

۴- ساماندهی قاچاق و واردات به مناطق آزاد

باید با تدابیر ارزی این مناطق را به اهداف اصلی آنها که صادرات است، برگرداند. برای این منظور اقدامات زیر پیشنهاد می‌شود:

- ساماندهی بندرها و کنترل ورود و خروج کالاها
- ساماندهی مناطق آزاد مبتنی بر کارکرد توسعه صادرات
- احیای مالیات بر ارزش افزوده در مناطق آزاد

۵- ممانعت از افزایش ناگهانی سرعت گردش پول

منوط کردن جابه‌جایی مبالغ کلان در سپرده‌های بانکی به مشخص شدن محل مصرف

۶- ارائه پیشنهاد‌های جذاب سرمایه‌گذاری برای مدیریت تقاضای تبدیل دارایی و تقاضای سفته‌بازی

حتی‌المقدور باید نقدینگی موجود در اقتصاد به نفع بخش واقعی اقتصاد جمع‌آوری شود.

۷- ساماندهی سفرهای سیاحتی خارجی و برنامه‌ریزی برای جذب توریست

۸- تلاش برای مدیریت متمرکز ارز گردشگری

۹- توسعه استخراج (ماینینگ) رمزارزها

مرکز پژوهش‌های مجلس در گزارشی تحلیلی از بازار ارز، به بررسی اقدامات دولت و نیز ارائه‌های پرداخته است. در این گزارش به عوامل جهش ارزی سال گذشته، اقدامات دولت و ارائه پیشنهاد پرداخته شده است. این گزارش بیان می‌کند علل افزایش نرخ ارز را باید در دو دسته عوامل زمینه‌ای و تشدید کننده پیگیری کرد. مهم‌ترین عوامل زمینه‌ای که در طول سالیان گذشته ایجاد شده و کشور را از ناحیه نظام ارزی آسیب‌پذیر کرده است، عبارتند از: رشد افسارگسیخته نقدینگی، محدودیت‌های بانک‌های ایرانی در ارتباط با بانک‌های بین‌المللی و به تبع نقل و انتقال وجوه و جایگزین شدن صرافی‌ها، وابستگی مسیرهای انتقال وجوه ارزی کشور به برخی نقاط خاص مانند دبی در امارات متحده عربی، وابستگی به ارزهای واسط مانند دلار و یورو، وابستگی به پیام‌رسان متمرکز سوئیفت، واردات مدیریت‌نشده (قاچاق) و... اما عواملی که منجر به تشدید افزایش نرخ ارز شدند، عبارتند از: افزایش شدید خروج سرمایه به واسطه نااطمینانی در فضای اقتصادی کشور و اظهارنظرهای مقامات آمریکایی مبنی بر خروج از برجام و نیز ایجاد محدودیت‌های جدید در مسیرهای نقل و انتقال ارزی کشور در دبی، ترکیه و چین که به محدود شدن مسیرهای تنفس ارزی کشور منجر شده است.

«پیشنهاد‌های عاجل و فوری به‌منظور مقاوم‌سازی نظام ارزی کشور:

۱- به رسمیت شمردن بازار آزاد تحت نظارت و مدیریت بانک مرکزی پیشنهاد می‌شود دولت به جای اصرار بر تک‌نرخی کردن ارز در این مقطع تلاش خود را معطوف به ساماندهی عرضه و تقاضای ارز و اجرای پیمان‌سپاری ارزی با هدف بازگشت کلیه درآمدهای ارزی کشور به چرخه اقتصاد و جلوگیری از خروج سرمایه و تأمین مالی قاچاق کند.

۲- تلاش‌های سیاسی و دیپلماتیک جهت تسهیل نقل و انتقالات ارزی بخش عمده‌ای از تجارت کشور با چند کشور معدود شامل چین، امارات، کره، ترکیه و هند است و به تبع آن نقش این کشورها در نقل و انتقالات ارزی قابل توجه است.

«پیشنهاد‌هایی به‌منظور مقاوم‌سازی نظام ارزی کشور در میان‌مدت و بلندمدت:

۱- تغییر در اکوسیستم انتقال ارزی و نظام تجاری کشور

برای کنترل اوضاع به کار می‌آید. با این سیاست می‌توانیم ورود و خروج ارز را پلیسی کنیم تا نرخ انفجاری نشود. ولی در نهایت در این زمینه باید به یک نتیجه‌ای برسیم. این مثل جنگ نظامی نیست که حالا بچنگیم تا ببینیم چه می‌شود. این قضیه با ایجاد تورم و بی اعتمادی به سیستم بانکی و بی‌اعتمادی به تصمیم‌گیران، به کشور لطمات بسیاری می‌زند.»

«اراده لازم برای کنترل واردات وجود ندارد

در سال‌های اخیر هم واردات به کشور افزایش یافته و هم سهم کالاها ی مصرفی افزایش یافته است. واردات کالاها ی مشابه داخل علاوه بر اینکه به تولید داخلی ضربات زیادی وارد می‌کند، با وابسته کردن اقتصاد به واردات آن را نیز ضربه‌پذیر می‌کند. برخی از این کالاها به قدری پیش‌یاقتاده هستند که به راحتی می‌توان آنها را در یک کارگاه کوچک تولید کرد. بغزیان درباره عدم کنترل واردات می‌گوید: «این آمارها جلوی چشم وزارت صنایع است و می‌بیند که سهم و مقدار کالاها ی مصرفی افزایش یافته است. روی این واردات چه نهادی باید نظارت کند؟ معلوم است وظیفه وزارت صنعت، معدن و تجارت است. چون از یک طرف وضعیت تجارت خارجی را می‌بیند که چقدر ثبت سفارش واردات شده است و از طرفی نیز می‌داند که توان تولید داخلی در کدام بخش‌ها وجود دارد.» وی افزود: «کشور می‌تواند به سمت تولید داخلی حرکت کند ولی در این باره اراده لازم وجود ندارد. اگر اراده بود حتماً بانک مرکزی نمی‌گذاشت نقدینگی کشور ۳۰ درصد رشد کند و بعد بگوید افزایش واردات به خاطر رشد نقدینگی است. پس بانک مرکزی چه کاره است. بی‌کفایتی بانک مرکزی و برخی مدیران بازرگانی و صنعتی ما را به این وضعیت رسانده است. ساماندهی واردات کار پیچیده‌ای نیست فقط نیاز به اراده و حسن نیت برای این تصمیم‌ها دارد.»

جوابیه

جوابیه وزارت نفت در مورد گزارش «فرهیختگان»

با عنوان «توتال باز هم پیچاند؛ آقای زنگنه پاسخگو باشید»

صورت می‌پذیرد و براساس آن پیمانکار متعهد می‌شود از این اطلاعات فقط در رابطه با موضوع قرارداد استفاده نبوده و در صورت هرگونه تخلف، موضوع از طریق مراجع ذی‌صلاح بین‌المللی قابل پیگیری است. چنانچه، آن جریده مستنداتی دال بر تخلف شرکت توتال در این زمینه در اختیار دارد، مقتضی است، مدارک مربوطه را جهت پیگیری‌های بعدی به وزارت نفت تسلیم نماید تا موضوع به‌طور جدی از طریق مراجع حقوقی و قضایی پیگیری شود.

۴- قرارداد توسعه فاز ۱۱ پارس جنوبی بر مبنای چارچوب مصوب هیات دولت تدوین شده و در نهایت مفاد آن قبل از تنفیذ به تصویب هیات نظارت بر منافع نفتی رسیده است. در این قرارداد هیچ گونه جریمه‌ای جهت خروج هریک از اعضای کنسرسیوم پیش‌بینی نشده و لیکن بازپرداخت کلیه هزینه کرد ایشان تا مقطع تولید از میدان معوق خواهد ماند. مضافاً اینکه، موضوع اخذ جریمه از شرکتی که قراردادی جهت سرمایه‌گذاری منعقد می‌کند ولی به دلایلی خارج از اراده‌اش قادر به ادامه کار نیست، نکته بدیعی است که روزنامه فرهیختگان مطرح نموده و چنین موضوعی نتنها در وزارت نفت بلکه در سطح بین‌الملل نیز مسبوق به سابقه نیست. البته اگر منظور نویسنده روزنامه، جرایمی است که در قراردادهای اجرایی مانند طراحی، خرید و ساخت (EPC) علیه پیمانکار اعمال می‌شود باید گفت که ماهیت این قراردادها کاملاً با قرارداد مورد بحث متفاوت است.

۵- شواهد افت فشار جریان طبیعی گاز از هم‌اکنون در بلوک‌های تحت بهره‌برداری پارس جنوبی مشهود است و در سال‌های آینده منجر به کاهش تولید خواهد شد. علاوه بر موضوع جذب سرمایه‌گذاری خارجی یکی دیگر از اهداف مهم عقد قرارداد با شرکت توتال و دوشریک دیگر، مطالعه کامل این بلوک میدانی و برنامه‌ریزی برای طراحی، ساخت و نصب سکوهای پیچیده افزایش فشار و همچنین انتقال تکنولوژی ساخت این نوع سکوها به پیمانکاران ایرانی و تضمین تثبیت و استمرار تولید به مدت حداقل ۲۰ سال آینده بوده است. شایان ذکر است که شرکت‌های زمینس و جنرال الکتریک از معدود منابع معتبر جهانی جهت تأمین این قبیل کمپرسورهای افزایش فشار هستند به دلیل تهدیدهای اخیر تحریمی، از ادامه فعالیت در ایران منصرف شده‌اند. همچنین، ارتقای ارد پیمانکاران ایرانی جهت ساخت سکوهای تقویت فشار که در چارچوب کاری قرارداد فاز ۱۱ پارس جنوبی پیش‌بینی شده است، نیز از این موضوع متأثر خواهد بود.

در رابطه با گزارش منتشره در روزنامه فرهیختگان مورخ ۲۹ اردیبهشت ماه، تحت عنوان «توتال باز هم پیچاند؛ آقای زنگنه پاسخگو باشید»، توضیحات تکمیلی وزارت نفت جهت تنویر افکار عمومی به اطلاع می‌رسد:

۱- هدف از عقد قرارداد تیر ماه ۱۳۹۶ با کنسرسیوم متشکل از شرکت‌های توتال فرانسه، سی‌ان‌پی‌سی چین و پتروپارس ایران جذب سرمایه‌گذاری خارجی جهت توسعه میدان گازی فاز ۱۱ پارس جنوبی و انتقال تکنولوژی به‌ویژه در خصوص سکوهای عظیم تقویت فشار گاز در دریا که برای اولین بار در حوزه پارس جنوبی احداث می‌گردد، بوده است. دانش فنی طراحی و ساخت سکوهای مزبور در اختیار شرکت‌های ایرانی نبوده و لاجرم احداث اولین سکوی آن به شرکت‌های بین‌المللی توانمند واگذار شده و براساس مفاد قرارداد بعد از ساخت اولین سکو، دانش فنی آن به پیمانکاران ایرانی منتقل می‌شود.

مزید اطلاع، قبل از عقد قرارداد فاز ۱۱، موافقت مقام‌های عالی وفق قانون نفت، یعنی هیات عالی نظارت بر منافع نفتی اخذ شده است. در این هیات، مقام‌های عالی‌رتبه قوای مجریه، قضائیه و مقننه حضور داشته و بر فرآیند ارجاع کار به کنسرسیوم پیمانکار نظارت کامل داشته و دارند. بنابراین، مصالح عالیه نظام از جانب هیاتی که قانونگذار اعضای آن را معین نموده است، رصد شده و ابهام‌های مطرح‌شده در گزارش، از پیش، مورد عنایت هیات مزبور بوده و پس از تدقیق لازم، اجازه عقد قرارداد صادر شده است. خروج احتمال توتال از قرارداد فعلی و نیز قرارداد سال ۸۷ مورد اشاره گزارش روزنامه فرهیختگان، به دلیل اعمال تحریم‌های بین‌المللی بوده و در حقیقت این موضوع معلول این تحریم بوده و شایسته است آن جریده شریفه به جای معلول در مورد علل تحریم‌ها روشن‌گری نماید.

۲- در رابطه با ادعای مطرح‌شده مبنی بر عدم توجه به رفع ایرادات ذکرشده از سوی دفتر مقام معظم رهبری، توضیحات و پاسخ‌های مقنع به مقامات ذی‌صلاح و مسئول ارائه گردیده که به دلیل تخصصی بودن موضوع و ضرورت حفظ محرمانگی، انتشار عمومی آن امکان‌پذیر نبوده اما ذکر این نکته قابل توجه است که هیات نظارت بر منافع نفتی در جریان موارد مطرح‌ه قرار گرفته و با امعان نظر به پاسخ وزارت نفت، نسبت به صدور مجوز عقد قرارداد اقدام نموده‌اند. بنابراین، نگرانی روزنامه فرهیختگان در این خصوص موضوعیت ندارد.

۳- ارائه اطلاعات به طرف مقابل در کلیه قراردادهای بین‌المللی و حتی داخلی عرف رایجی است که پس از مبادله «موافقت‌نامه محرمانگی»

نمودارنویشت

